

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V sredo 22. decembra (ranozimna) 1852.

List 102.

Slovenskimu narodu!

Rojaki moji! ako čmo prišteti
Rodovam bit' omikanim, omika
Pri sere' nam bodi sploh, pa tud jezika,
Merilo, ki se ljuda omike smé imeti.

Vsak národski naj časnik vedno sveti
Z izgledam svôm: kak govor naj se lika;
Spoštvana bod' domača mu oblika,
Predmet: podučno le u obleke cveti!

Tak časnik pa, rojaki! vsi berímo,
S peresam mu, s podporo priskočimo;
Stotero nam poverne troškov zgube.

Tak v djanji skažemo se rodoljube,
Tak bomo tud Slovenci spoštovani,
Nikdar kot mlačin rod obrekovani!

Rodoljubski.

Nektere važniših zapoved in prepoved iz nove gojzdne postave.

Cesarica Maria Terezia je dala v letu 1771 gojzdno postavo, ki se je še v več zadevah nanašala na gorske, gojzdne in fužinske postave Ferdinandove od leta 1553. V tem dolgem času se je marsikaj premenilo; s temi premembami se je pa tudi od dneva do dneva očitniši razodevalo, da za ohranjenje gojzdov (borštov) je treba nove postave, ktera se vjema z razmerami sedanjiga časa.

Važniši določila nove gojzdne postave pa, ktera, kakor smo že zadnjikrat v „Novicah“ naznanili, ob novim letu v djanje stopi, so sledeče:

Vsi gojzdi (boršti) se ločijo v 3 verste; eni so državni (cesarstveni), drugi občinski (srenjski ali soseskini), tretji osebujni (posamnih lastnikov).

Noben gojzd se brez dovoljenja ne smé posekati in v kaj družiga (njivo, senožet itd.) prenarediti in lesoreji odtegniti. Posekani deli v državni in občinskih gojzdi se morajo o petih letih spet pogojzdovati začeti; v osebujnih gojzdi se smé včasih tudi delj časa za to dovoliti.

Noben gojzd se ne smé pokončati, to je, tako oškodovati, da bi se le teško nov les zaredil ali pa celò ne.

Prepovedano je vsakterimu gospodarju v svojim gojzdu tako gospodariti, da bi zavolj golih la-zov sosedni gojzd v očitno nevarnost prišel, po vetrovih škode terpeti. Prestopki zoper to prepoved se kaznujejo z 20 do 200 gold.

Gojzdi, na kterih so gojzdne sužne pravice ali servituti družih, morajo ne le gojzdi ostati, temuč se imajo tako oskerbovati, da je izreja lesa tudi za prihodnje čase zagotovljena.

V taci delih, ki so za mladje (zarejomladiga lesa) določeni, in v kterih bi živina že začeti ali prihodnji podrašini škodo delala, ni pripušeno živine pasti; pa tudi v druge dele se ne smé več živine na pašo zagnati, kakor le toliko, kolikor je potrebna živeža v njih najti zamore.

Stelja, to je, listje in mah, se smé le z lesenimi grabljami grabiti, in nikakor ni pripušeno, z grabljami tudi zemlje razrovati.

Graso sekati, to je, steljo iz oklestenih vej nabirati, kjer je taka stelja navadna, je pripušeno le v posekih.

Lastniki s servituti obloženih gojzdov imajo po razmeri posebnih določil tistim, kteri imajo v gojzdu pravico lesa (dervašino) ali stelje (steljivšine) in potem, ko se ti za to oglašé, v primernim času les in steljo odločiti, ki jim gré, in tiste kraje, ki so za zarod noviga lesa odločeni, z dostojnimi znamenji zaznamovati, da se jih nihče ne dotakne. Kraj kam, in dan kadaj naj pridejo vpravičeni deležniki po les ali steljo v gojzd, kakor tudi zaznamek nedotakljivih delov imajo lastniki deležnikom določno po županu na znanje dajati.

Kjer se mladje varovati mora, naj se les seka jeseni ali pozimi o snegu, in kadar je les posekan, naj se brez pomude tudi berž iz gojzda domú spravi.

Scer se smé les tudi spomladi in poleti sekati, vendar se mora zadnji čas pred prihodnjo spomladjo iz gojzda spraviti.

Vsak gojzdni pridelk se ima na navadnih ali scer dostojnih od lastnika naznamovanih potih, rižah ali plazovih iz gojzda spraviti.

Občinski gojzdi se praviloma (to je, za navadno) ne smejo razdeliti (razpartiti). Le v posebnih okoljšinah se smé po privoljenju to zgoditi.

Politične oblasti (to je, kantonske ali okrajne cesarske gosposke) imajo čuti sploh nad gospodarstvom vsih gojzdov svojiga okraja (kantona).

Za plavenje lesa in za napravo plaviš se mora posebno privoljenje zadobiti.

(Konec sledi.)

Cesarki patent,

zastran izdelovanja, prodaje, in posesti orožja in streliva (robe za strel) in zastran nošenja orožja.

(Dalje.)

Važen je v ti postavi sledeči §. 12, kteri vелеva:

Drugo orožje in strelivo, ktero po §. 2 ni prepovedano, smejo sicer tisti imeti, kterim to ni v postavi ali po oblastni izrekoma prepovedano, vendar pa (to je treba dobro pomniti, da kdo ne pride ne-

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 25. decembra (ranozimna) 1852.

List 103.

Kmetijske skušnje.

(Kako krompir saditi, da se zdrav pridelk dobi). Po nasvetu „Novic“ sim dal semenski krompir na platiče zrezati, take kosce na kašti po tléh (ceglastih) razpoložiti, in jih enekrat premešati, da so se močno osušili. Perve dni majnika so bili ti enako subim jabelčnim platičem zgerbančeni kosci za brazdo pometani na njivo, ki je bila dobro pognojena z gnojem, ki je bil čez polovico namešan s cestnim blatom; in glejte! desiravno je bil sicer krompir pridelan na šotnih njivah vselej prejšpehast in močno voden, sim to leto pridelal na 600 štirjaških seznjih do 120 mernikov z verhom popolnoma zdravega in lepega krompirja, kateri se mi v hramu na od tal napravljenem odru vedno zdrav prihrani *).

(Skušnje z Bortfeldsko répo). Hrumeča hvala Bortfeldske répe kmalo po tem, ko je bil krompir začel gnjiti, me je opomnila, da sim bil skusil jo sejati. Jeseni o pri nas navadnem času repne setve vsejana je le malo storila; repše je bilo veliko, repa pa drobna. Iz tega spoznavši, da ta répa dosto časa potrebuje, da dorase, jo vsejem med prosó, in zrasla je dobro debela do sred velicega serpana. Koj po tem je pa začelo perje rumeneti, korén gnjiti, in korén je bil hudo grenek. Letašnjo jesenjo vsejem koj o začetku malega serpana, in glejte! pridelal sim kaj lepo in debelo Bortfeldsko repo. Ona je slaji od naše navadne repe **), tudi tečniši, je sladka kuhana v oblicah in skerhljana, pa tudi kisla je dobra, zlasti pa pečena in z laškim oljem zabeljena da prav prijetno jed.

S semenom njenim zamorem kmetovavcem vstreči. Tudi semena francoske in angleške pahovke imam še nekoliko oddati. Dr. Orel.

Nektere važniših zapoved in prepoved iz nove gojzdne postave.

(Konec.)

Če se v gojzdu ali poleg gojzda kak oginj zaneti, ali če se kaj taciga rabi, kar je zavolj ognja nevarno, je treba skerbne pazljivosti.

*) V poterjenje te domače skušnje pristavimo še, kar smo ravno v 51. listu »Dunajskega kmetijskega časnika« brali, da je gosp. Tchusi pustil semenski krompir zveneti in za pečo posušiti — pridelk je bil čuda dober (»der Erfolg war wirklich überraschend«). Za 5 dni je ti posušeni krompir popred kalil; zeliše njegovo je bilo posebno košato in lepo; krompirja se je pridelalo veliko debelega, in ne eden ni bil gnjil. — Take skušnje zaslužijo, da jih kmetovavci dostojno porajajo!

**) Vredništvo zamore to čez in čez poterditi. Vred.

Vsakdo, ki v gojzdu ali ob kraju njega na zapušen oginj ali žarjavico zadene, je dolžan kolikor je moč vse pogasiti.

Ako gojzd gori, imajo vlastnik, gojzdnarji (boršt-narji) in župani pravico, vse sosedne kraje poklicati, da grejo požar gasit.

Nad tem, da merčesi ne poškodjejo gojzdov, je vedno pazljivo čuti. Vlastnik gojzda ali gojzdnarji, ki kaj taciga zapazijo, morajo vse pomočke poskusiti, da se tako poškodovanje odverne; ako pa poskušeni pomočki ne pomagajo, in se je bati, da tudi sosedni gojzd zna škoda zadeti, so dolžni to berž politični gosposki na znanje dati, če ne, jih čaka kazin od 5 do 50 gold.

Gojzdnimu oskerbništvu se morajo varhi in čuvaji pridati po tisti šegi, kakor je v deželi navadno.

Orožja se smejo gojzdnarji le v resnični silobrani poslužiti.

Ako gojzdni pregrešek ni tak, da se ima po občni kazenski postavi kaznovati, se imajo vse take početja, ki se za gojzdni pregrešek spoznajo, tedaj tudi tistih, ki vživajo sužne pravice v gojzdu, po razmeri polajšav ali obtežav ali le okregati ali s zaporom od 1 do 13 dni pokoriti ali v denarji z 5 do 50 fl. kaznovati.

Ako se živina brez pravice v tuj gojzd na pašo zažene ali če tudi ona iz nepaznosti v gojzd zaide, je scer lastinec gojzda ali njegov namestnik praviloma ne sme ob življenje pripraviti, sme jo pa z dostojno silo pregnati, in če mu je škodo naredila, sme sam za-se toliko živine rubiti, kolikor je treba, da se mu s tem škoda poverne.

Pastir, ki na prepovedanim živino pase, se sme primorati, da jo neutegoma preč žene.

Kdor zoper varnost gojzdne lastnine kaj kaznjiviga počne, ima oškodovanemu lastniku škodo do dobriga poverniti, to je, ne le vrednost vzetiga gojzdniga blaga, temuč tudi tisto škodo, koja morebiti zadene po tem lastnika, da se na tistim mestu gojzda pridelk pokvari ali pomanjša.

Cesarki patent,

zastran izdelovanja, prodaje, in posesti orožja in streliva (robe za strel) in zastran nošenja orožja.

(Konec.)

Kazenske odločbe.

§. 29. Vsaka brezoblastna nareja, če tudi ne prepovedanega ali po svojih lastnostih sumljivega orožja, kakor tudi streliva, naj se kaznuje z zaporom od 1 do 14 dni, — vsaka brezoblastna kupčija z orožjem in strelivom, kateri se prištevajo tudi komisijne